

Nr 198.

Av herr **Herou m. fl.**, angående expropriationslagstiftning för bildande av nya jordbruk i Norrland och Dalarna.

Vid ett granskande av nuvarande jordförhållanden i Sverige framträder för oss, hur den ekonomiska utvecklingen medfört ett starkt sjunkande av jordfolkets procentuella andel av befolkningen. Bondehushållningen var tidigare självhushållning i detta ords nära nog absoluta bemärkelse. Jordbrukarfamiljens produktion var behovsproduktion, ytterst litet såldes eller köptes. Specialisering och varuutbyte medgav stegring av produktionen, storproduktion som med mindre arbete gav mera arbetsresultat. En ändamålsenligare och högre form av produktion, som därför segrade över de gamla formerna.

Därför finna vi också, att ett tillbakaträngande av jordfolkets antal ingalunda varit liktydigt med minskning av jordbrukets produktion utan tvärtom.

Folkmängdens fördelning efter huvudgrupper av yrken var 1870—1910 enligt Statistisk årsbok följande:

	1870	1890	1910
Jordbruk, fiske och skogsbruk:			
antal	3,004,687	2,943,244	2,673,613
i procent av befolkningen	72.1 %	61.5 %	48.4 %
Industri och bergsbruk:			
antal	60,457	1,058,812	1,784,919
i procent av befolkningen	14.5 %	22.1 %	32.3 %
Handel och samfärdsel:			
antal	210,940	426,911	747,218
i procent av befolkningen	5.1 %	8.9 %	13.5 %
Allmän tjänst och fria yrken:			
antal	348,327	356,014	316,653
i procent av befolkningen	8.3 %	7.5 %	5.8 %

På en tidrymd av 40 år har således jordbruksbefolkningens del i befolkningssiffran minskat från 72.1 procent till 48.4 procent.

Ännu tydligare framstår denna utveckling ju längre tillbaks i tiden vi gå. I vetenskapsakademiens handlingar för 1767 finnes en indelning av

de dåvarande befolkningsgrupperna adel, präster, borgare och bönder, som visar, att år 1760 dessa grupper fördelade sig så:

	Antal	i %
Adel	10,700	0.5
Präster	18,200	1.0
Borgare	162,900	7.0
Bönder	2,192,400	91.5

Siffran för bondegruppen torde här vara något för hög. Sannolikt har till den gruppen räknats andra befolkningselement, som icke inrangeras bland adel, präster och borgare. I arbetet Sveriges jordbruk vid 1900-talets början av Sundberg-Dannfelt anföres följande siffror för år 1750: jordbruk 80, industri 8, handel och samfärdsel 2 och allmän tjänst 10 procent av befolkningen.

Jordbruksbefolkningen har alltså från att ha varit en fullständigt dominerande samhällsgrupp för 200 år sedan numera trängts ned till att vara en grupp, som utgör mindre än halva befolkningen. Folkräkningssiffrorna för 1920 rycka ned gruppen till cirka 44 procent.

Åkerarealen i Sverige har från 1870 till 1919 ökats från 2,547,398 till 3,800,000 hektar.

Då landets befolkning samma år var respektive 4,168,525 och 5,847,037 personer har åkerarealen utökats snabbare än folkmängdstillväxten; mot 0.6 hektar 1870 kommer 1919 cirka 0.7 hektar per invånare.

På olika slag av ägare fördelar sig åkerarealen sålunda:

	Antal ägare	Åker, hektar	i %
Staten	1	106,258	2.8
Ecklesiastika boställen	1	96,645	2.5
Kommuner	1,159	34,201	0.9
Stiftelser	243	25,645	0.7
Fideikommiss	123	131,290	3.5
Bolag	1,613	219,942	5.8
Enskilda ägare	346,435	3,173,261	83.8

Siffrorna visa, att i det allmännas ägo befinner sig endast 6.2 procent av åkerarealen, under det att 93.8 procent är föremål för den privata företagsamheten.

Sverige är ett småbrukets land, när det gäller antalet brukningsdelar, och dock befinner sig nära hälften av åkerarealen under storgodsägarnas kontroll och ägorätt. Alltså när det gäller innehavet av åkerareal kan det med lika stort fog sägas, att Sverige kännetecknas av stordrift inom jordbruket. Riktigheten härav framgår av följande tabell:

Brukningsdelar i Sverige 1919 inom olika storleksgrupper.

	Brukningsdelar		A r e a	
	Antal	%	Per grupp	%
0— 5 hektar	236,735	55.6	540,360	14.3
5— 10 ”	92,857	21.3	679,914	18.0
10— 20 ”	61,707	14.4	872,102	23.0
20— 50 ”	29,528	6.9	881,874	23.3
50—100 ”	5,355	1.2	365,820	9.7
öfver 100 ”	2,576	0.6	441,484	11.7

Det mindre och medelstora jordbruket skötes enbart eller i huvudsak med familjens arbetskraft. Översta gränsen för vad som kan skötas huvudsakligast utan lejd arbetskraft kan nu med den intensitet, som kännetecknar svenskt jordbruk, och med de maskinella hjälpmedel, som stå till buds, sättas till 20 hektar.

Vi få då å ena sidan cirka 390,000 små och medelstora jordbruk, omfattande 91 procent av hela antalet brukningsdelar, å andra sidan 37,000 större jordagods, omfattande 9 procent av hela antalet brukningsdelar.

På de 390,000 mindre jordbruken kommer omkring 2,000,000 hektar och på de 37,000 större jordbruken ej mindre än cirka 1,800,000 hektar.

Det är alltså uppenbart, att de mindre jordbrukarna utgöra den överväldigande delen av landets självbesittande jordfolk. Det ringa antalet godsägare, 9 procent av hela antalet, förfogar över 46 procent av åkerarealen, under det 54 procent av åkerarealen fördelas på den stora gruppen, de 91 procenten av antalet, mindre jordbrukare. Därtill kommer, att godsägarna i regel innehava de bästa och bäst belägna brukningsdelarna. Även här träder oss kapitalismens utveckling tillmötes. Jordvärdena i utsugarnas händer, de karga och små brukningsdelarna få de arbetande jordbrukarna innehava för att tråla ihop till nödtorftigt uppehälle men allra först i flesta fall till räntor åt fordringsägare med eller utan inteckningsbevis.

Ty det är icke så väl, att de många småbrukarna äga i ordets vidsträckta mening de brukningsdelar, som de ha lagfartsbevis på. Även här träda nackdelarna av den kapitalistiska utvecklingen dessa brukare till mötes. Skuldsättningen å landsbygdens fastigheter har nämligen stegrats oerhört i och med den kapitalistiska utvecklingens genombrott.

Följande tabell anger enligt Statistisk årsbok inteckningsvärdet å fast egendom å landsbygden samt den intecknade skulden i procent av taxeringsvärdet:

År	Kronor	i %
1870	574,603,530	—
1880	795,691,445	34.5
1900	1,193,540,696	41.7
1920	3,425,972,535	43.8
1926	4,813,626,839	49.1

En rätt våldsamt stegring alltså när det gäller den absoluta, in-tecknade gälden, men även relativt så mycket mer som taxeringsvärdena nu i förhållande till jordbrukets avkastningsmöjligheter och räntabilitet är mycket större än förr.

I Statistisk årsbok upplyses om att taxeringsvärdet å jordbruksfastighet förhöjdes från

3,477 miljoner kronor 1917 till
5,590 » » 1918 och för 1927 till 6,483,075,415 kronor.

Jordbrukets svåra läge avspeglas också i siffrorna för exekutiv jordförsäljning å landsbygden jämfört med siffrorna för den frivilliga fastighetsförsäljningen:

Årligen	Exekutiv försäljning Miljoner kr.	Frivillig försäljning Miljoner kr.
1861—70	6.3	65.9
1871—80	4.1	101.5
1881—90	8.0	97.2
1891—00	6.0	119.9
1901—10	6.6	222.6
1911—15	9.0	264.2
1917	5.4	641.7
1918	2.6	867.4
1921	4.4	518.5
1921—25	17.8	429.0
1926	14.3	357.9

(Siffrorna gälla enbart landsbygdens fastigheter.)

Under det att summan för frivilliga försäljningar minskat sedan 1918 års höga siffra, så är siffran för tvångsförsäljning så låg som 2.6 miljoner kronor 1918, 4.4 miljoner kronor 1921, men springer våldsamt upp till 17.8 miljoner kronor 1921—1925. Längre fram skall visas bokföringsresultatet för jordbruket för bland annat 1921—1922, som kan säga något om den våldsamma stegringen efter år 1921 i ovanstående tabell.

När det gäller den in-tecknade gälden å landsbygdens fastigheter, måste man dock komma ihåg, att jordbruksfastighet och landsbygdens fastigheter icke är alldeles samma sak.

Så var t. ex. för 1923 av landsbygdens fastighet jordbruksfastighet uppskattad till 6,302 miljoner kronor och annan fastighet till 2,870 miljoner kronor, respektive 68 och 32 procent.

Då med all sannolikhet jordbrukets fastigheter äro mest betungade av skuld och då de dessutom utgöra så stor del av landsbygdens fastigheter som 68 procent, kan man mycket väl illustrera jordbrukets skuldsättning med de anförda siffrorna, så mycket mer som ju förutom den in-tecknade gälden oerhörda skuldsummor annars åvila jordbruket.

I skördeavseende intager Sverige en ställning som ett av de länder, där hektarskörden är tämligen tillfredsställande. Avkastningen i Sverige jämförd med några andra länders belyses av nedanstående tabell, där jämförelsetalet för den svenska avkastningen satts lika med 100:

	Vete	Råg	Korn	Havre	Potatis
Sverige	100	100	100	100	100
Danmark	147	113	138	127	131
Tyskland	100	118	127	140	128
Frankrike	66	73	85	91	82
Italien	47	75	54	73	53
Förenta Staterna	48	69	85	76	60

Hur lantmannanäringen utvecklats i Sverige under ett halvsekel kan också belysas med tillförlitliga uppgifter. Så var riksskördetalet i decition per hektar för:

År	Vete	Råg	Korn	Havre
1801—30	12.9	11.9	12.9	10.6
1831—60	15.4	13.3	13.3	11.1
1861—70	13.6	13.0	13.8	12.6
1871—75	14.6	13.8	14.8	13.0
1891—95	16.3	14.1	14.4	13.5
1911—15	21.5	15.8	17.8	14.8
1923	22.1	18.0	16.1	14.8

Värdesättes skörden i skördeenheter, så beräknas dessa till 7,300 miljoner 1923 mot 3,300 på 1860-talet.

Hela mjölkproduktionen har stegrats från 1,340,000 ton på 1870-talet till 3,320,000 ton under de senaste åren.

Kött- och fläskproduktionen har ungefär fördubblats under samma tid.

1871—75	134,500 ton
1911—13	267,300 »

Jordbrukets totala produktion har av direktör Leufvén i svenska lantbrukssällskapet uppskattats till för år 1923:

Vegetabiliska produkter.

Vete	42 miljoner kronor
Råg	91 » »
Potatis	100 » »
Sockerbetor	30 » »

263 miljoner kronor

Animaliska produkter.

Kött	180	miljoner	kronor
Fläsk	155	»	»
Mjök	564	»	»
Ägg och fjäderfä	46	»	»

945 miljoner kronor

Emellertid är det icke så säkert, att en hög skördeavkastning är liktydig med god räntabilitet. Tvärtom ha nog de goda skörderesultaten i viss mån vunnits på räntabilitetens bekostnad. Härför talar bland annat det, att Sveriges jordbruk icke kan konkurrera i fråga om spannmålsodling med sådana länder som exempelvis Förenta Staterna och Canada, vilka av vete och råg ha endast respektive 48 och 62 procent så stor skörd per hektar som Sverige.

Sveriges produktionskostnader äro större, här finnes icke samma räntabla lantbruksmaskiner, de höga skördarna kräva rationell gödsling o. s. v. Vad det senare beträffar kommer nog en utjämning att ske, alltefter som jorden i de spannmålexporterande länderna blir allt mer utsugen och gödslingsproblemet även där måste lösas för skördeutbyte i fortsättningen.

Helt givet är det en smula vanskligt att, så litet omfattande som undersökningarna hittills varit, söka sig på att siffermässigt belysa jordbrukets räntabilitet. De försök som gjorts äro dock av den natur, att de kunna ge någon vägledning.

Nannesons på lantbruksstyrelsens uppdrag utförda undersökningar torde därvidlag ge den bästa hjälpen. Denna undersökning omfattar bokföringsåren 1920—1922 och grundar sig på systematisk bearbetning av bokföringsresultat från 126 egendomar i olika delar av landet. Av dessa voro 74 med en storlek upptill 50 hektar och 52 med en storlek av över 50 hektar. Den samlade arealen för de förra var 1,518 och för de senare 9,026 hektar.

Angående skörderesultatet ligga de undersökta gårdarna över riksmedelgenomsnittet.

Bruttoavkastningsvärdet utgjorde i medeltal för samtliga egendomar per hektar: 1919—1920 840 kronor, 1920—1921 798 kronor, 1921—1922 642 kronor. Medeltal för tre år 760 kronor.

I övrigt återfinnes i tab. 9, anförda arbete, följande resultat:

Medeltal för samtliga egendomar 1919—1922.

Nettoavkastning	kronor per hektar	61
Förräntningsprocent		2.29
Ränteanspråk	kronor per hektar	133
Nettoavkastningsdifferens	» » »	72
Produktionskostnader	» » »	833
Produktionskostnader i procent av bruttoavkastningen		110.1

Av samma tabell framgår, att räntabiliteten varit synnerligen varierande för olika år. Sålunda uppgick nettoavkastningen till 142 kronor per hektar 1919—1920 men sjunker till 26 kronor per hektar 1920—1921 och till 14 kronor per hektar 1921—1922. Förräntningsprocenten är för respektive år 5.12, 1.06 och 0.68 procent ränta på lantbrukskapitalet.

Värdet av undersökningsmaterialet kan bedömas vid jämförelse med annan liknande undersökning baserad på ekonomiska resultat från i landets bokföringsföreningar under 1919—1920 kontrollerade jordbruk, vilka framlagts i »Räkenskapsresultat från svenska jordbruk VI».

Resultatet av de båda undersökningarna för 1919—1920 ter sig sålunda:

	Produktionskostnadsundersökningen	Räkenskapsresultatet
Kontrollerad areal	10,544 hektar	21,158 hektar
Lantbrukskapital per hektar	2,773 kronor	2,846 kronor
Bruttoavkastning	840 »	831 »
Driftkostnader	698 »	717 »
Nettoavkastning	142 »	114 »
Förräntningsprocent	5.12 %	4.01 %

Resultaten äro så pass överensstämmande, att den skillnad som finnes mycket väl förklaras av att undersökningarna omfattade olika områden av gårdar.

1919—1920 synes ha varit ett jämförelsevis gott år för jordbruket. Övriga år eller genomsnittet för tre år pekar bestämt på att jordbruket icke är räntabelt.

Vid granskning av bokföringsresultat i detalj visar det sig, att vissa gårdar kunna visa ett utomordentligt fint netto, andra ha ända till minus 7—10 procent (i enstaka fall ännu mera) i förräntningsprocent. Helt naturligt, då förhållandena i Sverige äro så varierande.

Genomsnittligt och rent affärsmässigt sett visar undersökningen förlust för jordbruket under undersökta 3-årsperiod. D. v. s. en person, som på lånat kapital driver jordbruksrörelse, skulle fort nog se sig ur stånd att betala vare sig skulder eller räntor på desamma, annat än i ett eller annat gynnsamt undantagsfall. Här kan den invändningen göras att om jordbruket vore förlustbringande skulle priset å egendomarna och därmed ränteanspråken minskas. Att så icke sker torde dock bero därpå, att i den kapitalistiska epok, vi nu befinna oss, där arbetslösheten är ständigt tillfinnandes på alla banor, där uppträda ständigt jordhungerande ägare av kapital, som köpa egendomar och aldrig beräkna att få någon ränta på det nedlagda lantbrukskapitalet.

Jordbrukets dåliga räntabilitet bestyrkes för övrigt av den alldagliga, allmänna erfarenhet, som säger oss, att man nu oftast köper lantbruks-egendomar till det pris, som ett byggande av därå befintliga byggnader skulle åsamka.

Det är under sådana förhållanden icke att förvåna sig över, att den in-tecknade gälden å landsbygdens fastigheter ständigt stegrats.

En stor del av landets brukningsdelar äro utarrenderade. Enligt areal-inventeringen den 1 juni 1919 utgör den på arrende upplåtna åkerarealen ej mindre än 971,116 hektar fördelade på 99,691 brukningsdelar. Detta utgör så mycket som 25.6 procent av landets odlade jord och 23.3 av hela antalet brukningsdelar. Omkring fjärdedelen av brukarna äro således arrendatorer, men dessa bruka något mindre än en fjärdedel av hela åker-arealen. Arrendatorerna bruka något, ehuru obetydligt, mindre areal i genomsnitt än de självägande brukarna. Arrendatorernas ställning är naturligtvis i de flesta fall sämre än den självägande bondens. Till alla olägenheter, som jordbrukarna i allmänhet under kapitalismens epok ha att dragas med, få de betala dryga, i många fall rena ockrar-arrenden. Därtill kommer ovissheten och godtycket som följd av den alltmer tillämpade kortvariga arrendetiden. Arrendeavgiften blir icke bara en ersättning för värderäntan, den tager också en del ytterligare av arrendatorns arbetslön. Därför äro också arrendatorerna föremål för en utsugning, som i många fall är värre än till och med lönearbetarnas inom industrien. Vid under-handlingar, som förts angående arbetsersättning för körningar åt bolagen, ha framförts styrkta exempel på att arrendatorfamiljer i Norrland varit tvingade att existera på så låga levnadskostnader som 30—40 öre per dag och familjemedlem. Denna utsugning är så mycket fruktansvärdare som i arrendators- och övriga bondehushåll årsförtjänsten icke baseras på en enda familjemedlems arbete utan på alla familjemedlemmarnas gemensamma till det yttersta, under oerhört lång arbetstid, gjorda ansträngningar. Hårt arbete av alla från barnet till den stapplande åldringen.

Den kortvariga arrendetiden är ett utslag av den kapitalistiska utvecklingen. Under feodalismen förekom ett mera patriarkaliskt förhållande, där en arrendetid på livstid ansågs rimlig och riktig. Nu är jorden mera bliven ett spekulationsobjekt för profitörerna. Obenägenheten att upplåta på längre tid tilltar, jordägaren vill ha möjligheter att när som helst kunna sälja jord till jordhugrande, därest en försäljning ger större profit än utarrendering.

För att komma ifrån vissa konsekvenser av de vid 1927 års riksdag genomförda förändringarna i arrendelagstiftningen och därvidlag gynnade av den knappa tillgången på arbetstillfällen, som råder flestades även på landsbygden, bedriva bolagen en jordförsäljningspolitik resulterande i svåra och olidliga förhållanden för ett stort antal arrendatorer. Arrendatorerna drivas bort eller påtvingas köp till priser, som under andra förhållanden vore otänkbara.

I interpellation vid 1928 års riksdag framfördes från kommunistiskt håll vissa exempel på dessa problem. Där anfördes bland annat:

Sedan några år tillbaka har Uddeholmsbolaget från sina jorrdomäner i Värmland bedrivit en försäljning av arrendegårdar, varvid i vissa fall

arrendatorn antingen drivits bort och egendomen övergått i andra händer eller påtvingats köp under hot om att egendomen, i händelse arrendatorn vägrade att köpa densamma, skulle säljas till annan person.

Under senaste tiden ha försäljningarna forcerats, och de arrendatorer, vars arrenden omfatta egendomar med en storlek av över fyra hektar, ha erbjudits köp av desamma. Med dessa egendomsköp skulle dock ej följa skogsmark, varför det bleve högst ofördelaktiga förhållanden för den blivande egendomsägaren, då han för sin utkomst bleve beroende av bolaget, under det att bolaget genom köpet befriades från alla skyldigheter mot innehavaren av egendomen. Det blir givetvis under sådana förhållanden allt annat än ljusa framtidsutsikter, som vänta köparen, inte minst med tanke på att han därtill måste skuldsätta sig, då en torpare under ett bolag icke i många fall trots årtionden av arbete lär hava kapital tillräckligt att utan skuldsättning ens kunna fullgöra första avbetalningen på egendomsköpet. I något fall har egendomen sålts utan att arrendatorn ens tillfrågats, om han önskade köpa, och i andra fall har den sålts till annan person under den tid arrendatorn behövt för att anskaffa borgensmän. Ett sådant fall, som tilldragit sig stor uppmärksamhet och framkallat förbittring i vida kretsar, är följande.

I Emtbjörk i Ekshärads socken har en arrendator fått erbjudande att friköpa sin arrenderade egendom, varvid 1,500 kronor skulle erläggas kontant vid köpet, eller, om han ej gick med på detta, avflytta 1 maj innevarande år. Arrendatorn träffade muntlig överenskommelse om några dagars väntetid för att kunna ordna den ekonomiska sidan av egendomsköpet. Han lyckades också få låna till första avbetalningen, men då han inom den överenskomna tiden infann sig hos bolaget för att göra upp köpet och erlägga den bestämda avbetalningen, meddelades honom, att egendomen sålts till annan person.

Sker här intet ingripande, ställes arrendatorn inom kort utan utkomst-möjligheter på bar backe. Inför denna fruktansvärda situation har han nödgats vända sig till Ekshärads fattigvårdsstyrelse med anhållan, att fattigvården den 1 maj måtte omhändertaga hans familj, hustru och sex minderåriga barn, då han blivit berövad hem och utkomst-möjligheter. I detta, som i andra liknande fall, har arrendegården varit i släktens ägo sedan många generationer.

Då hastigt ingripande här är av nöden, och då det skulle vara ett brott att under tystnad bevittna hur hänsynslösa bolag med eller utan myndigheternas hjälp fördriva svenska jordbrukare från deras hem och beröva dem deras utkomst, har kommunistiska gruppen ansett det nödvändigt att interpellationsvägen föra fram frågan för undersökning och prövning. Här kräves vidtagande av snabba åtgärder, som hindra samvetslösa jordägares hänsynslösa anlopp mot en idog jordbrukarbefolkning och tryggar åt de senare innehavet av den jord, som de under uppoffrande och mödosamt arbete bruka för sin och sina familjers torftiga utkomst.

I debatten omkring denna interpellation i II kammaren den 31 maj 1928 anfördes från bondeförbundets, de frisinnades, socialdemokraternas och kommunisternas talesmän vikten och betydelsen av att man kom till rätta med de missförhållanden, som i interpellationen påtalades. Från några talare underströks också nödvändigheten av en komplettering av arrendelagarna för att skydda arrendatorerna i deras kamp mot mäktiga bolag.

Här berörda fråga har ytterligare aktualiserats genom de rapporter, som fortfarande ingå om samma missförhållanden.

Så hölls den 12—13 januari i Munkfors en konferens varvid, enligt referat i Folkets Dagblad, frågan dryftades. Vi anföra därur:

Det är nu så att flertalet av arrendatorerna får sina kontrakt utlupna den 14 mars i år; de kontrakt som nu gällt tillkom efter förhandlingar mellan arrendatorernas organisation och bolaget 1924. Som nu läsarna veta, så beslutade 1927 års riksdag att utsträcka den norrländska arrendelagen att gälla även Värmland. Arrendatorerna skulle därigenom få en arrendetid av minst 15 år och ålades jordägarna att hålla bostäder och ekonomibyggnader i bättre skick. Angående arrendetidens längd så lämnade dock lagstiftarna en lucka öppen och det är nu denna bolaget använder sig utav. De nya kontrakt, som nu bolaget begynt presentera för arrendatorerna, betecknades med rätta som »slavkontrakt» av ett flertal arrendatorer vid konferensen. Bolaget sätter som villkor för att arrendatorn skall få teckna nytt kontrakt, att de skriva under på en dispensansökan ställd till länsstyrelsen, som går ut på en arrendetid av ett à två år, i bästa fall 5 år. Den större byggningsskyldigheten, som skulle åläggas jordägaren, håller denne sig skadeslös för genom att åläggas arrendatorn en kontant arrendeavgäld höjd med 20 à 50 procent mot förutvarande, plus detta tillkommer att arrendatorn är skyldig att utan ersättning göra sex kördagar varje år vid reparationer å den arrenderade gården, dels få de arrendatorer som bo så till åtaga sig att utan någon ersättning underhålla 1,000 meter utfartsväg. Detta jämte en hel del försämringar i övrigt gör att arrendatorerna beteckna dessa kontrakt som slavkontrakt.

Bolaget bedriver också å en del revir, där de ha arrendeställena relaxerade, en försäljningspolitik varom mycket vore att säga. Bolaget meddelar arrendatorn på ett sådant ställe, att egendomen skall försäljas. Kan inte arrendatorn själv köpa, så uppsäges han till avflyttning den 14 mars, och då sår bolaget upp själv till dess annan köpare erhålles. Arrendatorn han får hålla auktion å kreatur och redskap, betalningen som erhålles är en fjärdedel av det verkliga värdet, detta är fakta, ty det förekom så under förra året för en del, i år är också en del ställda inför samma predikament.

Av de rapporter, som framlades vid konferensen, framgick, att såväl förbundsstyrelsen som distriktsstyrelsen å arrendatorernas vägnar till bolaget

gjort framställning om kollektiva förhandlingar om nya arrendekontrakt, men har bolaget till dags dato vägrat detta. Denna inställning är synonym för övriga bolag i Värmland och Bergslagen. Under diskussionen uttalades av arrendatorerna själva förvåning över att bolaget ville frantaga dem en rätt som de haft i över 20 år; det framhölls att de få organisationer som bildades 1907 och som då tillhörde Norrlands Skogs- och Lantarbetarförbund redan på den tiden fick diskutera och träffa överenskommelse om arrendekontraktens innehåll på denna tid; man skulle tro att i en tid, då det hålles arbetsfredskonferenser och talas om samförstånd mellan företagare och arbetare, en sådan ståndpunkt inte skulle intagas av ett bolag, som hade sin direktör närvarande på den omnämnda arbetsfredskonferensen.

En del arrendatorer förklarade öppet på konferensen att förr än de skriva på de av bolaget nu utarbetade arrendekontrakten så förr trampa de landsvägen.

Vid ett bedömande av jordproblemen i vårt land framträda i förgrunden följande fakta:

1) Den anarki, som kännetecknar förhållandena i industrien under långt framskriden kapitalistisk utveckling, gör sig gällande även på lantbrukets område. Äganderätten till, kontrollen över jorden anhopas på ett fåtal utsugares händer, vadan jordens verkliga brukare få allt osäkrare existensmöjligheter.

2) Enligt officiell statistik finnas i Sverige 390,000 små och medelstora jordbruk med en åkerareal upp till 20 hektar och 37,000 större jordbruk med en åkerareal över 20 hektar. På de förra inalles cirka 2,000,000 och på de senare omkring 1,800,000 hektar av hela åkerarealen. Storagrarnas, 9 procent av hela antalet, förfoga således över nära hälften, under det 91 procent av antalet brukare få fördela den andra hälften av landets åkerareal.

3) De jordbrukare, som för egen räkning bruka en åkerareal, äro oftast endast formellt självständiga. Flertalet äro antingen arrendatorer under jordkapitalister eller också skuldsatta s. k. jordägare, vilkas äganderätt inskränkes till innehavandet av ett lagfartsbevis, men vilka ingenting annat äro än brutalt utsugna slavar under bankerna och det övriga privatkapitalet.

Från 1870 till 1918 steg jordens skuldsättning från 574 miljoner kronor till omkring 2,722 miljoner kronor eller till mer än 50 procent av taxeringsvärdet. Komma därtill de arbetande böndernas övriga skulder, reverser, växlar o. s. v. med i betraktande, kan man med bestämdhet fastslå, att jordens brukare äro icke längre dess ägare, jordens ägare äro icke dess brukare.

5) Kapitalismens vådlighet för de arbetande jordbrukarna kommer till synes också i storkapitalets och godsägarnas åtgärder att på de förra vältra över bördorna för det kapitalistiska statsmaskineriet. Framförallt är detta

fallet beträffande tullskattesystemet, som drabbar förutom lönearbetarna även de arbetande jordbrukarna med en fruktansvärd utsugning.

6) Varuförmedlingens virrvarr medför, att spekulanter kunna billigt uppköpa böndernas säljbara överskott och sälja det dyrt till industriorternas och städernas proletärer.

Med kännedom om dessa förhållanden måste det klart framstå, att en effektiv lösning av jordproblemet måste i första hand:

a) inrikta sig på expropriation utan ersättning av främst fideikommissens, storgodsens och bolagens jord,

b) avlyftande av jordbrukets skuldbördor samt

c) genom förhindrandet av jordspekulationer o. s. v. garantera brukarens odriivenhet från hans bruksområde.

Jordspekulationen höjer inköpsvärdet på bruksområdena till en höjd, som på intet sätt står i relation till jordbrukets avkastningsmöjligheter. Varje ny generation av jordbrukare åsamkas allt större skuldbördor. Egna hemslånen stimulera köplusten och tillföra ständigt nya köpare. Gamla bruksinnehavare ruineras, tvingas att sälja på exekutiv auktion.

De siffror angående bruksdelarna inom Sverige inom olika storleksgrupper, som förut anförts, låta oss förstå, att det existerar ett behov av jordtilldelning åt de småbrukare, som ha alltför liten åkerareal att därpå kunna vara fullt besuttna, men också det, att det i större skala bedrivna jordbruket, trots godsägarnas ringa antal, förfogar över betydande del av landets åkerareal. Det synes som om det borde kunna gå an att tillfredsställa småbrukarnas förklarliga önsknings om jordtilldelning till full besuttenhet. Detta kunde ske genom uppdelning av de arealer, som mindre väl lämpa sig att brukas som storgods. Däremot är det icke så säkert, att man bör gå in för en jordpolitik, som syftar till fullständig utstyckning av alla stora jordbruk. Ty det är väl ändå så, att det i större skala bedrivna jordbruket också ur social synpunkt kan nå en del företräden. Storbruket kan utnyttja maskinteknikens fördelar och borde sålunda med mindre arbete kunna ge ett bättre resultat än småbruket. De olägenheter, som nu tack vare löneslaveriet äro förknippade med stordriften, skulle avhjälpas genom kooperativt brukande av de stora bruksområdena.

Utvecklingen har ännu icke sagt sitt sista ord angående stordriftens möjligheter inom jordbruket. Vi kunna förutse, att allt efter som lämpliga maskiner vinna terräng, kommer stordriften att bli överlägsen. Det nyttar icke att tvista därom, endast praktiska resultat kunna övertyga och när dessa i övertygande mängd föreligga, kommer man frivilligt att övergå till den mer överlägsna formen. Denna sak bör bli föremål för samhällets ingripande i så mätto, att större möjligheter ges för prövning av den kollektiva bruksformen.

Med hänsyn till faktiska förhållanden anse vi det vara en trängande angelägenhet för riksdagen att upptaga till lösning de jordfrågor, varom vi nu i olika motioner framställa yrkande.

Då vi i några fall som riktlinjer angiva tidigare på grund av riksdagsbeslut framkomna kommittéförslag, betona vi, att, om dessa kunna anses lämpliga som grundlinjer för regeringsförslag och till samverkan mellan grupper, som vilja gå in för en lösning av jordfrågorna, så göra vi det i medvetande av att vi efter kunglig propositions avgivande i dessa frågor ha grundlagsenlig rätt att framkomma med de ändringsförslag, som motiveras av vår speciella uppfattning om jordfrågans lösning. Vi hemställa,

att riksdagen ville hos regeringen anhålla, att det av Norrlandskommittén framlagda kravet på en expropriationslagstiftning såsom stöd för angelägenheten att i Norrland och Dalarna på bolags och enskilda spekulanter mark bilda nya jordbruk måtte snarast upptagas till behandling och föranleda en proposition till riksdagen.

Stockholm den 21 januari 1929.

Aug. Spångberg.

Nils Flyg.

Verner Karlsson.

Edoff Andersson.

Viktor Herou.

Oscar Öhman.

J. P. Dahlén.
